

Základy profesní komunikace

PhDr. Ing. Milan Hrdina

Studijní opora čerpá z materiálů, které vznikly v rámci ESF projektu č. CZ1.07/2.2.00/18.0027.

8. Asertivita v pedagogických podmínkách

V této kapitole se studenti seznámí s některými možnostmi použití asertivních dovedností v pedagogickém procesu a využití komunikačních dovedností v profesi učitele.

Stručný obsah kapitoly: - asertivita ve škole, asertivní výcvik, autorita učitele a zdravé sebevědomí žáků,

Klíčová slova : asertivní výcvik, autorita učitele, asertivní model, asertivní výchovné působení, role a státut učitele,

Asertivní dovednosti a asertivní výcvik má široké uplatnění ve všech oblastech práce s normální, relativně neproblémovou populací školních dětí. Podle Vališové (1998, s. 48-58) může asertivita přispět k lepšímu začlenění žáka do skupiny, zejména u pasivnějších jedinců, usnadňuje zaujetí adekvátních postojů k některým jevům jako je šikanování, krytí přestupků a jiné nevhodné projevy solidarity. Některé asertivní postupy použitelné v jednání učitel se žáky a s jejich rodiči nebo naopak žáků a jejich rodičů s učiteli.

Výchova k asertivitě může napomáhat při zlepšování vzájemných vztahů mezi členy pedagogické interakce (učiteli, rodiči, žáky), budování partnerských vztahů, vzájemného porozumění, respektování a důvěry, směřuje k přímým a jasným mezilidským vztahům.

Uvedená autorka popisuje následující základy asertivního modelu výchovy ve vztahu učitel a žák, rodič a dítě , které znamenají především to, že :

- prohlubuje a zpřehledňuje mezilidské vztahy mezi dospělými a dětmi, jejich vzájemnou otevřenost a důvěru,
- napomáhá vytvářet atmosféru spolupráce a porozumění,
- rozvíjí samostatnost v rozhodování i ve vlastních aktivitách,
- zvyšuje odpovědnost za vlastní rozhodování a jednání,
- umožňuje předcházet konfliktům a efektivně je řešit,

- zvyšuje tvořivost a zdravé riskování,
- přispívá k rozvoji hodnotící a sebehodnotící aktivity mladých lidí,
- podílí se na rozvíjení autentické osobnosti,
- podporuje respektování specifík sociálních rolí učitele a žáků,
- napomáhá rozvíjet zdravé sebevědomí žáků, jejich přirozenou sebejistotu, sebeúctu a seberepekt.

Asertivní klima ve třídě a škole je také jedním z klíčů ke vzniku přirozené, osobní autority učitele. Ta spočívá v tom, aby žáci přijali a uznali roli a status učitele – tedy to, co opravňuje řídit jejich chování a průběh jejich učení. Předpokladem osobní autority – přirozené, uznané, neformálního postavení učitele je jednoznačně jeho kompetence. Interaktivní kompetence bývá vymezována jako schopnost realizovat stanovené cíle v komplexních sociálních situacích, tj. ovlivňovat chování partnera svými dovednostmi tak, aby bylo ve společné interakci dosaženo optimálního výsledku. Proto zvládnutí profesní komunikace a asertivního chování je pro učitele tak důležité.

8.1. Nástin osnovy kurzu asertivity ve škole

V závěru textu naznačujeme určitou strukturu kurzu asertivity, která může být realizována v různých modifikacích pro žáky, studenty i pedagogy, a to ve škole základní, střední i vysoké. Jako základ volíme postup Vališové (1998, s.122-126). Cílem kurzu jsou jasné, přímé vztahy, otevřené a upřímné jednání. Podmínkou je rovnocenný a partnerský vztah mezi učitelem, žáky i rodiči.

Pro každé setkání si učitel (lektor) připraví pečlivě program. V přípravné fázi si ujasní, jak bude ve skupině každou jednotlivou asertivní techniku a sociální hru interpretovat.

Program:

1. Seznámení skupiny (školní třídy) s náplní kurzu, nároky a úkoly, které bude tento kurz vyžadovat.

Zařazení některé uvolňovací hry pro vzájemné poznání – např. hra předávání míčků, honička, tichá pošta aj. (vhodné vybrat z nějaké publikace).

2. Stručný výklad teorie asertivity, pojem asertivita, pasivní, agresivní a asertivní chování a komunikace. Diskuze ve skupině, výpověď o sobě, výpověď o druhém aj.

3. Aplikační oblasti asertivity, význam pro pedagogickou interakci, asertivní práva a povinnosti. Komunikační dovednosti. Samostatné výpovědi na téma: „V čem mi může asertivita pomoci“, následuje rozbor.

4. Typy a složky asertivity – jasná, přímá a otevřená komunikace. Komunikace a kooperace v kolektivu, pozorování souhry. Hraní cvičných dialogů, společná komunikace - např. historická konference, společná socha, scénka na historické téma aj. popř. i skupinová kresba.
5. Návčik odmítnutí požadavku a cvičení na prosazení názoru a postoje – technika „ asertivní ne“ a „přeskakující gramofonová deska“.
6. Přijatelný kompromis a požádání o laskavost- návčik, scénky na různé náměty.
7. Techniky vyrovnání se s kritikou – technika „otevřených dveří a „souhlasu s oprávněnou kritikou“. Hry- např. detektor lži, horká židle, aj.
8. Zvládání hněvu – uplatnění techniky „selektivní ignorace“, návčik zvládání konfliktu a řešení konfliktních situací konstruktivním postupem.
9. Shrnutí postupů, hry cvičných dialogů na kritiku a konfliktní situace. Zaměření na problémy s rodiči, učiteli a vrstevníky.
10. Diskuze ve skupině, shrnutí základních asertivních a komunikačních dovedností, pravidel a technik. Zhodnocení celého kurzu, náměty pro další setkání, domácí cvičení, další varianty sebevzdělání v oblasti sociálních dovedností.

Cvičení:

1. Pozorně pročtěte nástin osnovy kurzu asertivity ve škole a procvičte dvě techniky asertivity - jako domácí přípravu na cvičení.
2. Vypracujte odpovědi na otázky v dotazníku sebeprosazení a zjistěte, jak je vaše komunikace a jednání orientováno (pasivní –ústupová strategie, rázná-až agresivní strategie, vyvážený otevřený postoj).